

Tanıtım

Tema: Ekonomik Faaliyetler Ve Etkileri

Konu: Ekonomik Faaliyetleri Etkileyen Coğrafi Faktörler

Alt Konu: Ekonomik Faaliyetleri Etkileyen Doğal Faktörler - Yeryüzünde tarım faaliyetlerini sınırlandıran doğal faktörler - Ekonomik Faaliyetleri Etkileyen Beşerî Faktörler - Turizm faaliyetlerinin yoğunlaştığı ülkeler ve bu yoğunlaşmaya neden olan beşerî faktörler - Türkiye'deki önemli organize sanayi bölgeleri

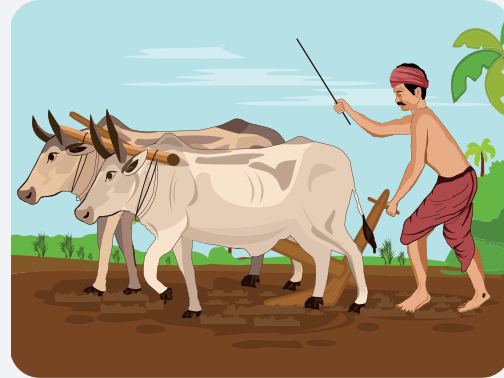
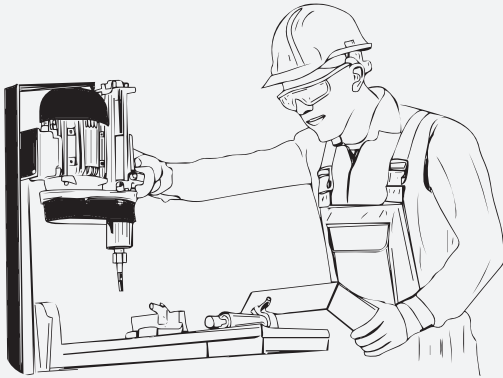
Temanın Amacı: Bu temada doğal ve beşerî faktörlerin ekonomik faaliyetlere etkilerinin sorgulanabilmesi amaçlanmaktadır.

Anahtar Kavramlar: bitki örtüsü, coğrafi konum, dağıtım, gelir düzeyi, ham madde, iklim, iş gücü, nüfus, sermaye, su kaynakları, teknoloji, topoğrafik faktörler, toprak, tüketim, üretim

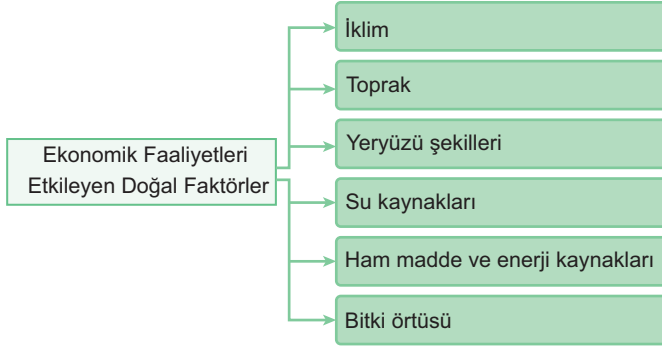
Köprü Kurma

Ekonomik faaliyetler, bir ülkenin ekonomik sisteminin temel yapı taşlarını oluşturan üretim, dağıtım ve tüketim süreçlerini kapsar. Mal ve hizmetlerin bir dizi işlemde geçirilerek kullanıma hazır hâle getirilmesine üretim adı verilir. Üretilen mal ve hizmetlerin bir yerden başka bir yere aktarılması dağıtım, tüketiciler tarafından kullanılması da tüketim olarak adlandırılır.

Bu açıklamaları dikkate alarak aşağıdaki görsellerde verilen ekonomik faaliyetlerin adını, bu faaliyetlerin üretim, dağıtım ya da tüketim süreçlerinden hangisiyle ilgili olduğunu tartışınız.

Ekonomik Faaliyetleri Etkileyen Doğal Faktörler

İklim:

- Tarımsal faaliyetler, iklim koşullarıyla doğrudan ilişkilidir.
- Her tarım ürününün kendine özgü yetişme koşulları, dünya-da ürün çeşitliliğinin farklılaşmasına olanak tanır.

Muz, sıcak ve nemli tropikal iklim koşullarında yetişir

Buğday, orta kuşak ikliminde, sıcaklığın düştüğü ve yağışın azaldığı bölgelerde yetişir

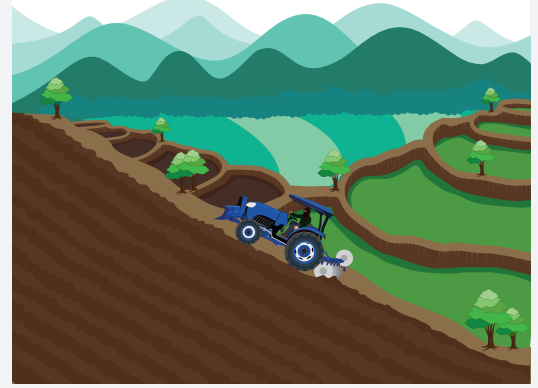
- Örneğin, tropikal iklimin hakim olduğu sıcak ve yağışlı bölgelerde muz yetiştirilirken, orta kuşakta sıcaklığın düştüğü ve yağışın azaldığı bölgelerde buğday tarımı yapılmaktadır.

Bitki örtüsü:

- Yaz yağışlarının bol olduğu bölgelerde, çayır bitki örtüsünün varlığı nedeniyle büyükbaş hayvancılık yaygınken, yazların sıcak ve kurak geçtiği alanlarda küçükbaş hayvancılık ön plandadır.

Yeryüzü Şekilleri (Topoğrafik faktörler)

- Engebeli arazilerde tarım alanları kısıtlıdır ve yükseltinin artmasıyla sıcaklık düşer, bu da tarımsal üretimi azaltır ve eğimli arazilerde sanayi tesislerinin kurulmasını zorlaştırır.

Eğimli bir arazide hem tarım hem de sanayi faaliyetleri zorlaşır.

- Yeryüzü şekillerinin engebeli olması, ulaşımı zorlaştırarak ham maddenin ve üretilen ürünlerin taşınmasını güçleştirir.

Toprak:

- Toprağın yapısı ve humus miktarı tarımsal üretimde önemli rol oynar. Verimli topraklar, tarımsal faaliyetleri ve bitki örtüsünün gelişimini doğrudan etkiler. Ayrıca, toprağın varlığı hayvancılık, ormancılık ve bazı sanayi kollarının ham madde ihtiyacını karşılamada da önemlidir.

Ham madde ve enerji kaynakları

- Ham madde ve enerji kaynakları, üretimin temel unsurlarıdır.
- Sanayi tesisleri ham maddeleri kullanılabilir hâle getirir ve bu tesislerde üretimin sürdürülebilmesi için enerji kaynaklarına ihtiyaç duyulur.

Su kaynakları

- Su kaynakları, tarımda üretim artışı ve çeşitliliğin temelidir ve balıkçılık ile hidroelektrik üretiminde hayati öneme sahiptir.
- Nükleer ve termik santraller ile demir-çelik fabrikaları gibi sanayi tesisleri de bol miktarda suya ihtiyaç duyar.

Akarsular üzerinde yapılan taşımacılık

- Ayrıca, su yolları üzerinde gerçekleştirilen ulaşım faaliyetleri, üretilen ürünlerin ihtiyaç duyulan yerlere dağıtımını sağlar.

Etkinlik 1

Dünyanın farklı alanlarında yaşayan 3 girişimci iş insanından; birincisi haritada A ile gösterilen yerde kağıt fabrikası kurmak ikincisi B ile gösterilen yerde arıcılık ve mandracılık yapmak, üçüncüsü C ile gösterilen yerde kahve plantasyonu kurarak kahve yetiştiriciliği yapmak istemektedir.

Buna göre

Birinci iş insanının kağıt fabrikası kurmak istediği yerde doğal koşulların fabrika kurulması aşamasında olumlu ya da olumsuz etkileri neler olabilir?

A ile gösterilen alan ormanlar bakımından zengin olduğu için, ham madde sorunu yaşanmaz. Kağıdın diğer ülkelere ulaştırılması zor ve maliyetli olabilir.

İkinci iş insanının gerçekleştirmek istediği ekonomik faaliyet göz önüne alınırsa bu faaliyetten kazançlı çıkma olasılığı var mıdır? Arıcılık ve mandracılık yapmak istediği yerin doğal koşullarını göz önüne alarak yorumlayınız.

B alanı çöl bölgesinde yer alır. Bu nedenle arıcılık ve mandracılık faaliyetine uygun değildir.

Üçüncü iş insanının kahve plantasyonu kurmak için seçtiği alan doğru mudur? Açıklayınız.

C Etiyopya'da yer alır. Kahvenin anavatanı olduğu için kahve plantasyonu kurmak için uygun bir yerdir.

Yeryüzünde Tarım Faaliyetlerini Sınırlayan Doğal Faktörler

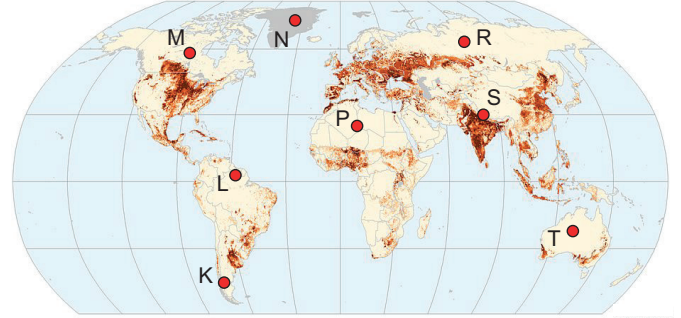
Tarımı sınırlayan faktörler;

- Olumsuz iklim şartları
- Verimsiz ya da bataklık haldeki toprak
- Çok eğimli arazi
- Su azlığı
- Aşırı sık bitki örtüsü

- Yükseklik ve rakım
- Doğal afetler (örneğin sel, kuraklık) olarak sıralanabilir.

Aşağıdaki haritada yeryüzünde tarım yapılabilen alanlar gösterilmiştir.

Tarım yapılamayan ya da sınırlı olarak yapılabilen alanlar harflerle gösterilerek, bu durumun nedenleri açıklanmıştır.

Az yoğun Yoğun

Yer	Tarımın sınırlı yapılabilmesinin ya da yapılamamasının nedeni
K	And dağları, yüksekliğin ve arazi eğiminin fazla olması
L	Amazon ormanları, aşırı sık orman ve bitki örtüsü
M	Kanada'nın kuzeyi, donmuş topraklar ve soğuk iklim şartları
N	Grönland, buzla kaplı zemin ve soğuk kutup iklimi
P	Kuzey Afrika, kuraklık ve su azlığı, verimsiz toprak
R	Sibirya, soğuk iklim koşulları, donmuş tundra toprakları
S	Himalaya dağları, yüksek rakım, eğimli arazi, soğuk koşullar
T	Batı Avustralya Viktorya Çölü, kuraklık ve su azlığı

Not

Yukarıdaki haritaya göre Dünyada tarım alanlarının yoğunlaştığı iklim kuşağı ılıman iklim kuşağıdır.

Bu kuşak, ılıman sıcaklık ve yağış rejimleri ile tarım için uygun koşullar sağlar.

Yeterli yağış ve ılıman sıcaklıklar bitki yetiştirme için elverişlidir, aynı zamanda çeşitli tarım ürünlerinin yetişebileceği geniş olanaklar sağlar. Bu nedenle, dünyanın önemli tarım bölgeleri genellikle bu iklim kuşağında yer alır.

Ekonomik Faaliyetleri Etkileyen Beşeri Faktörler

- Sermaye
- İş gücü
- Teknolojik gelişmeler
- Ulaşım
- Modern pazarlama teknikleri
- Ekonomi politikaları
- Nüfusun eğitim düzeyi
- Nüfus artış hızı
- Nüfus miktarı

Nüfusun Eğitim Düzeyi:

- Yüksek eğitim düzeyi, iş gücünün kalitesini artırarak teknolojik yenilikleri ve verimliliği destekler. Örneğin, Güney Kore, eğitim yatırımları sayesinde teknoloji ve inovasyon alanında dünya lideri olmuştur.

Nüfus Artış Hızı:

- Hızlı nüfus artışı, genç iş gücü potansiyeli yaratır ancak işsizlik riskini artırır. Nijerya, genç nüfusuna rağmen iş imkânları yaratmakta zorluk çekmektedir. Düşük nüfus artış hızı olan Japonya, yaşlanan nüfus nedeniyle iş gücü sıkıntısı yaşamaktadır.

Nüfus Miktarı:

- Büyük nüfus miktarı, geniş bir iç pazar ve tüketim potansiyeli sunar. Çin, büyük nüfusuyla hem üretim hem de tüketimde büyük bir ekonomik güçtür.

İş Gücü Potansiyeli:

- İş gücü potansiyeli, bir ülkenin üretim kapasitesini ve endüstriyel büyüme potansiyelini belirlemede kritik bir faktördür.

Önemli

Japonya, ABD, Almanya, Fransa gibi gelişmiş ülkeler; iş gücü maliyetinin düşük olmasından dolayı üretimlerinin bir kısmını Pakistan, Hindistan, Bangladeş, Vietnam ve Endonezya gibi ülkelerde yapmaktadır.

Sermaye:

- Yeterli sermaye, şirketlerin yatırım yapabilmesi, teknoloji edinmesi ve genişlemesi için gereklidir.

Ulaşım ve iletişim:

- Gelişmiş ulaşım altyapısı ve iyi bir iletişim ağı, ticaretin globalleşmesini destekleyerek firmaların uluslararası pazarlara daha kolay erişmesini sağlar.

Ekonomi politikaları:

- Çin, serbest piyasa reformları ve devlet kontrolü kombinasyonu ile hızlı ekonomik büyüme sağlamıştır. Bu politika, yabancı yatırımları ve ihracatı artırarak Çin'i dünya ekonomisinde önemli bir aktör hâline getirmiştir.

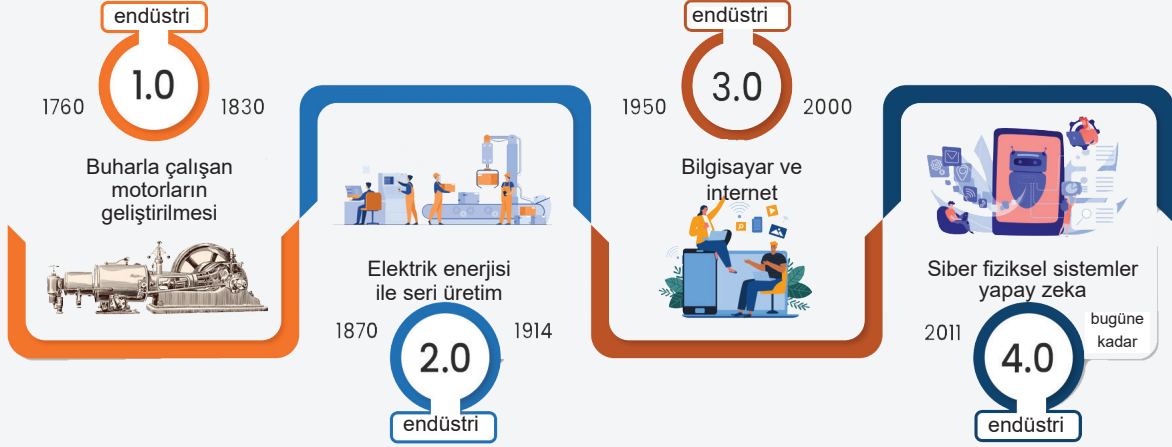
Teknolojik gelişmeler:

- Yüksek teknoloji kullanımı, üretim süreçlerinin otomasyonunu ve iyileştirilmesini sağlayarak ürün kalitesini artırır.
- Ayrıca, inovasyon ve teknolojiye yatırım yapmak, ekonomik büyümeyi teşvik eder ve rekabet gücünü artırır, böylece ulusal ve küresel ekonomik performansı olumlu yönde etkiler.

Önemli**BİLGİ KUTUSU :**

1. **Sanayi Devrimi:** 18. yüzyıl sonlarından 19. yüzyılın ortalarına kadar süren bu dönemde buhar gücü, su gücünü ve el işçiliğini büyük ölçüde değiştirerek, üretim süreçlerini mekanize etti ve fabrikaların doğuşuna yol açtı.
2. **Sanayi Devrimi:** Yaklaşık olarak 19. yüzyılın sonlarından 20. yüzyılın başlarına kadar devam eden bu dönemde, elektrik gücü, içten yanmalı motorlar ve seri üretim teknikleri gibi yenilikler, endüstriyel üretimi daha da artırdı ve toplumsal değişime öncülük etti.
3. **Sanayi Devrimi:** 20. yüzyılın ortalarından itibaren bilgisayarlar, dijital teknolojiler ve otomasyonun hızlı gelişimiyle karakterize edilen bir dönemdir. Bu devrim, bilgi ve iletişim teknolojilerinin entegrasyonu ile üretim süreçlerini daha akıllı ve verimli hâle getirdi.
4. **Sanayi Devrimi:** 21. yüzyılın başlarında başlayan bu devrim, yapay zeka, nesnelerin interneti (IoT), biyoteknoloji ve dijitalleşme gibi ileri teknolojilerin yaygın kullanımıyla karakterizedir. Bu dönem, üretim süreçlerini daha da otomatik hâle getirerek, ürünlerin ve hizmetlerin kişiselleştirilmesine olanak tanımaktadır.

Sanayi Devriminin Aşamaları

Etkinlik 2

Aşağıdaki haritada Dünyanın en işlek konteyner limanlarının dağılışı gösterilmiştir.

(Bir TEU, yaklaşık olarak 33 metreküp hacme sahip olan bir konteynerdir. TEU'nun kullanılmasının temel nedeni, farklı boyutlarda ve kapasitelerdeki konteynerlerin standart bir birimde ifade edilebilmesidir. Bu da lojistik süreçlerini daha kolay ve verimli hâle getirir.)

Kapasitesi 20 milyon TEU'dan fazla olan limanlar hangi ülkelerdedir?

Çin, Endonezya ve Güney Kore'de.

Batı Avrupa'da hangi ülkelerde bulunan limanların kapasiteleri fazladır?

Almanya, Hollanda, İspanya

Konteyner limanlarının dağılışı ekonomik faktörleri etkileyen beşeri faktörlerden hangisinin önemini gösterir?

Ulaşımın önemli olduğunu gösterir.

Konteyner limanlarının bulunduğu ülkelerin hepsinin ekonomik bakımdan kalkınmış olduğu söylenebilir mi?

Söylenemez. Çünkü konteyner limanı bulunduğu halde gelişmemiş Hindistan, Umman, Suudi Arabistan Brezilya gibi ülkeler vardır.

Çıkmış Soru 1

Bazı tarımsal ürünlerin çabuk bozulabilecek nitelikte olması bu ürünlerin pazara hızlıca sevk edilmesini gerektirmektedir. Ancak günümüzde bozulabilir nitelikteki bu ürünlerin daha uzak pazarlara götürülebildiği, sözü edilen ürünlerin pazarlanmasında pazara yakın olma zorunluluğunun yer yer ortadan kalktığı görülmektedir.

Bu ürünlerin günümüzde uzak pazarlara taşınabilmesinde;

- I. tüketim alışkanlıklarının değişmesi,
- II. tarımsal üretimin giderek artması,
- III. soğutmalı ulaşım araçlarının yaygınlaşması,
- IV. paketleme sistemlerinin gelişmesi

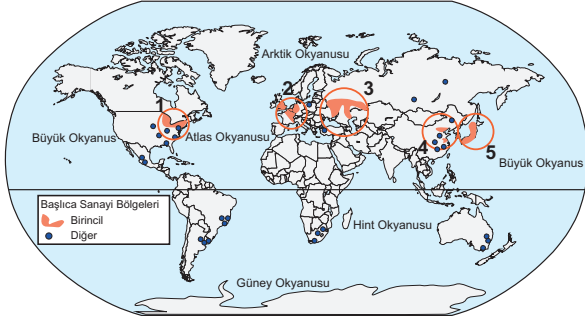
faktörlerinden hangileri daha fazla etkili olmuştur?

- A) I ve II B) I ve III C) II ve III
D) II ve IV E) III ve IV **(2022 AYT)**

Soğutmalı araçlar ve paketleme sistemlerinin gelişmesi ürünlerin bozulmasını önler.

Cevap E

- Dünyadaki başlıca sanayi faaliyetlerinin yoğunlaştığı bölgeler aşağıdaki haritada verilmiş ve bu faaliyetler üzerinde etkili olan beşeri faktörlerin neler olduğu tabloda açıklanmıştır.

Sanayi Faaliyetlerin Yoğunlaştığı Yerler	Sanayi Faaliyetlerini Etkileyen Beşeri Faktörler
1. ABD Büyük göller bölgesi	Ulaşım, alt yapı, iş gücü, vergi teşvikleri Ar-ge çalışmaları
2. Batı Avrupa	Yüksek eğitim düzeyi, kalifiye iş gücü, ulaşım ve iletişim, geniş iç pazar
3. Rusya	Ham madde, iş gücü, pazar
4. Çin'in doğusu	Ucuz iş gücü, ham madde, sermaye
5. Japonya	Ar-Ge, nitelikli iş gücü, Teknolojik inovasyon

Turizm faaliyetlerinin yoğunlaştığı ülkeler ve bu yoğunlaşmaya neden olan beşeri faktörler

- Turizm faaliyetlerinin yoğunlaştığı ülkeler, genellikle kültürel, tarihi ve doğal zenginlikleriyle öne çıkan destinasyonlardır.
- Fransa, İspanya ve İtalya gibi ülkeler, zengin kültürel mirasları, tarihi yapıları ve gastronomi çeşitliliği ile turistleri cezbedmektedir.
- Amerika Birleşik Devletleri ve Çin, geniş coğrafyaları, çeşitli doğal güzellikleri ve büyük metropollerini ile turistlerin ilgisini çeker.
- Türkiye ve Tayland, tarihi ve doğal güzelliklerinin yanı sıra misafirperverlik ve uygun fiyatlı turizm seçenekleri sunarak öne çıkar.
- Almanya ve Birleşik Krallık, tarihi yapıları, müzeleri ve kültürel etkinlikleri ile turist çekmektedir. Meksika, hem tarihi zenginlikleri hem de plajları ve tropikal iklimiyle turizmi destekleyen önemli beşeri koşullara sahiptir.

Türkiye'deki önemli organize sanayi bölgeleri ve kurulumalarında etkili olan beşeri faktörler

TOSB (Taysad Organize Sanayi Bölgesi) - Kocaeli:

- Otomotiv endüstrisi odaklı bir organize sanayi bölgesidir.

İMES OSB (İstanbul Anadolu Yakası İhtisas OSB) - İstanbul:

- Elektronik ve makine sanayi alanlarında faaliyet gösteren önemli bir organize sanayi bölgesidir.

Gebze OSB - Kocaeli:

- Kimya, plastik, metal ve otomotiv sektörlerinde faaliyet gösteren büyük bir organize sanayi bölgesidir.

Kayseri OSB - Kayseri:

- Tekstil, mobilya, gıda işleme ve makine imalatı gibi sektörlerde faaliyet gösteren bir sanayi bölgesidir.

Çıkmış Soru Cevap Anahtarı

1.E

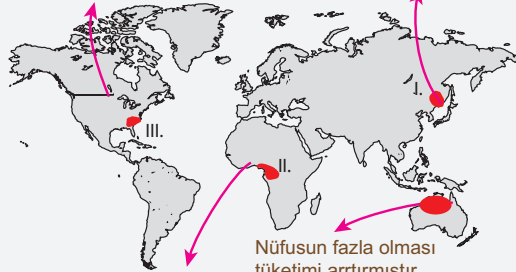
Beşeri ve doğal koşullar göz önüne alınırsa haritadaki numaralanmış alanların hangisinde üzerinde belirtilen ekonomik faaliyetlerin yürütülmesi daha zor ve maliyetli olur?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

2. Aşağıdaki haritada numaralarla gösterilen yerlerde üretim, tüketim ve dağıtım faaliyetlerinde beşerî faktörlerin etkileri ile ilgili birtakım bilgiler verilmiştir.

Madencilik ve sanayi gelişmiştir. Üretimde teknoloji kullanımı ve tüketici nüfus fazladır.

İş gücü kaynakları fazladır. Bu nedenle önemli bir üretim, dağıtım ve tüketim bölgesidir.

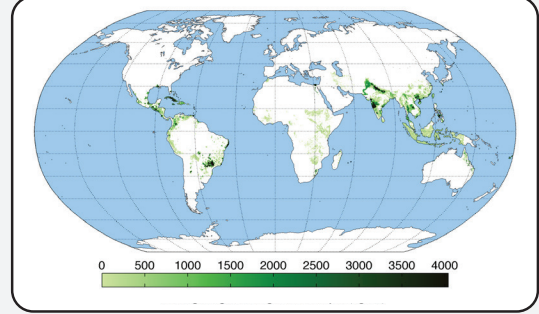
Sanayi ve ticaretin gelişmiş olduğu bir yerdir. Bu bölgede üretim, tüketim ve dağıtım gelişmiştir.

Nüfusun fazla olması tüketimi arttırmıştır. Gelişmiş bir demir yolu ve kara yolu ağına sahiptir.

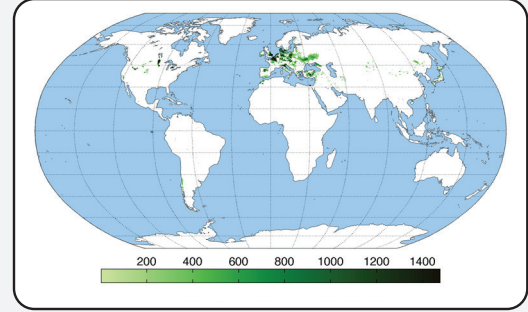
Hangi alanlar ile ilgili verilen bilgiler yanlıştır? Nedenini açıklayınız.

II'de sanayi ve ticaret gelişmemiştir. IV numaralı alanda da nüfus azdır.

3. Aşağıda sanayide şeker üretiminde kullanılan iki farklı bitkinin üretim alanları gösterilmiştir.

Şeker kamışı üretim alanları

Şeker pancarı üretim alanları

Bu iki bitki karşılaştırıldığında hangisinin daha yüksek sıcaklık isteyen bir bitki olduğu söylenebilir? Bu yargıya nereden vardınız?

Şeker kamışı daha yüksek sıcaklık ister. Çünkü daha alçak en lemlerde yayılış göstermiştir.

Haritalara göre ülkemizde şeker pancarı yoğunlukla yetiştiği halde şeker kamışı üretimi yoktur? Bu durumu etkileyen doğal ya da beşeri faktörler nelerdir?

Türkiye, orta kuşakta bulunduğundan şeker kamışı yetişmez.

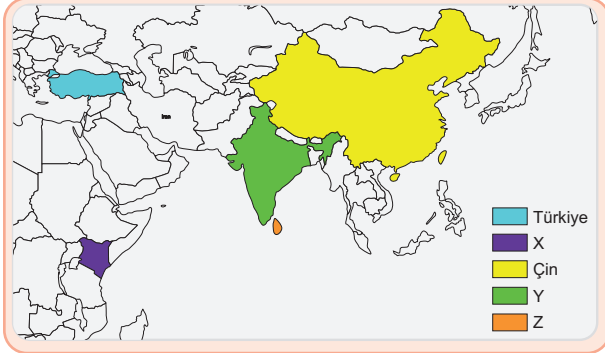
Şeker kamışı daha yüksek sıcaklık ister

Şeker kamışının yoğun olarak yetiştiği ülkeler hangileridir? Bu durumu etkileyen doğal ve beşeri faktörler nelerdir?

Brezilya, Hindistan, Tayland ve Meksika.

Sıcak ve nemli iklim koşulları, geniş tarım arazileri ve bu ülkelere özgü tarımsal bilgi birikimi önemlidir.

4.

Yukarıdaki haritada bir tarım bitkisinin dünyada en fazla yetiştirildiği ülkeler gösterilmiştir.

Bu bitki aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Çay B) Muz C) Zeytin
D) Fındık E) Pirinç

Haritada X, Y ve Z ile gösterilen ülkeler hangileridir?

X: *Kenya*

Y: *Hindistan*

Z: *Srilanka (Seylan)*

Haritada yetiştiği alanlar gösterilen tarım bitkisi sıcaklık, yağış ve toprak özellikleri bakımından ne gibi koşullar aramaktadır?

Çay bitkisi, ılıman iklimlerde bol yağış alan, yüksek nem oranına sahip ve hafif asidik, iyi drene edilmiş toprakları tercih eder.

5. Nijerya, Türkmenistan, Venezuela, Irak, İran ve Cezayir gibi ülkeler doğal kaynaklar bakımından zengin olmalarına rağmen ekonomik yönden yeterince gelişmemiştir.

Bu duruma neden olan beşeri faktörler nelerdir?

Yolsuzluk, zayıf yönetim, eğitim ve sağlık hizmetlerinin yetersizliği ile gelir eşitsizliği bulunmaktadır.

6. Sahip olduğu kaynaklar açısından fakir ülkeler, bazen zengin kaynaklara sahip ülkelere göre büyüme performansı açısından daha iyi seviyede olabilmektedir. Bu ülkelerde nitelikli nüfusun varlığı, teknolojik gelişme, inovasyon ve iyi planlanmış kalkınma hamleleri ekonomilerinin yükselmesine katkı sağlar.

Haritada verilen ülkelerden hangileri açıklamada ifade edilen durum açısından uygun örnek oluşturur?

- A) I ve II B) I ve IV C) II ve III
D) II ve IV E) III ve IV

7. Türkiye'de lastik üretimi yapan fabrikalar genellikle sanayi bölgelerinde veya büyük şehirlerin yakınında konumlanmıştır.

Bu durum fabrikaların konumlanmasında hangi beşeri faktörlerin etkili olduğunu gösterir?

- A) Ulaşım ve pazarlama
B) Temel ihtiyaçlar
C) Nüfus artış hızı
D) Ar-Ge faaliyetleri
E) Moda ve tanıtım faaliyetleri

Cevap Anahtarı

1.D 4.A 6.B 7.A